

یادداشت

باز خوانی انتقادی کنشگری

محمد آخوندپور امیری، پژوهشگر مسائل ایران: آنگاه که در نظر داریم تا

پیرامون تحقق آمال و آرزوهایمان سخن بگوییم، باید به عوامل چندی مانند محیط اجتماعی، زیست روزانه، فرهنگ بومی و محلی، جغرافیای زندگی و عواملی چند از این دست توجه کنیم. گاهی آمال ما جنبه‌ای اجتماعی و جمعی به خود می‌گیرد؛ مانند تحقق آزادی، استقلال، راهی‌ای از استعمار خارجی. در چنین وضعیتی تحقق آمال جمعی تنها در سایه اراده‌ای جمعی نیز میسر خواهد شد. کنشگری، عاملیت، ساختار و مسئولیت اجتماعی از جمله لغات و ترکیبات لغوی است که چند صاحبی است در ادبیات سیاسی-اجتماعی ایران نضج گرفته است. در مباحث تخصصی‌تر در حوزه‌های مرتبط با علوم اجتماعی و سیاسی، آنگاه که از کنشگری فعالانه سخن گفته می‌شود، مابازای آن، بحث ساختارها در آذهان تداعی می‌شود و به‌صورت دوگانه ساختار/کارگزار، عرصه جد‌های مفهومی و عملی بین صاحبان اندیشه پیش کشیده می‌شود. حال هنگامی که بخواهیم از چنین دوگانه‌ای سخن بگوییم، محال است که بدون درنظرداشتن جغرافیای سیاسی منطقه‌ای که در آن زیست می‌کنیم، بتوانیم تحلیلی دقیق و درخور اعتنا ارائه کنیم. به همین منظور وقتی از منطقه‌ای جغرافیایی همچون خاورمیانه سخن می‌گوییم، باید بنگریم که در چنین منطقه‌ای، ساختارها و کارگزاران هرکدام چه سهمی در بازی قدرت سیاسی و اجتماعی بر عهده داشته‌اند. برای نیل به چنین مقصودی نیز بازخوانی انتقادی تاریخ تحولات سیاسی-اجتماعی سرزمین مورد مطالعه، از اهمیت بسیاری برخوردار خواهد بود. با چنین مقدمه‌ای، در ایران جدالی تاریخی شکل می‌گیرد: آیا ساختارها در ایران، عرصه را برای کنشگری‌های فعالانه کنشگران فراهم کرده‌اند یا این پهنه جغرافیایی همواره عرصه محدودیت بوده است؟ طبیعی است که چنانچه بخواهیم با آسودگی خیال قضاوت کنیم و همه مسئولیت را یکباره از عهده خود خارج کنیم، مُسبب همه نگوین بختی‌ها و تیره‌روزی‌ها را از آن ساخت قدرت خواهیم دانست. از قرار معلوم شواهد تاریخی نیز کم نیست. از بی‌مهری و قتل امثال قائم‌مقام فرهانی و امیرکبیر تا برکناری و عزت‌نشینی که بر قامت خمیده دکتر محمد مصدق تمحیل کردند، همگی حکم به فضاهای به‌شدت تنگ ساختاری می‌دهد. اما باید بدانیم که دوگانه عاملیت-ساختار در ایران بسیار بغرنج شده است. آیا ساختار مهم است یا عاملیت فردی و اجتماعی؟ معمولاً احساس می‌کنیم یک دور باطل (سیکل معیوب) میان این دو به وجود آمده است: از یک‌سو برای پرورش عاملان خوب، نیاز به ساختارهای خوب داریم؛ ولی چنین ساختارهایی مهیا نیست. از سوی دیگر برای اصلاح ساختارها نیز به عاملان خوب نیاز داریم و چنین عاملانی به قدر کافی نیستند؛ چون اغلب بر اثر سوء، نهادها و ساختارها به فساد و ناکار آمدی و الگوهای رفتاری توسعه‌نیافته آلوده شده‌اند. اما چنانچه بخواهیم اندکی دقیق‌تر بررسی کنیم، درمی‌یابیم که با وجود آنکه تاریخ به ما می‌گوید ساختارها همواره سدی محکم در برابر اراده عاملیت‌ها و کنشگران بوده‌اند، اما کم نبودند کنشگرانی که در این میان، به وظیفه و مسئولیت تاریخی خود به نحوی شایسته عمل کرده‌اند و در لحظات خاص تاریخی و براساس واقعیات موجود، منشأ تأثیرات مهمی نیز شده‌اند. از میرزا یوسف مستشارالدوله و میرزا ملکم‌خان که مفاهیمی همچون قانون را وارد ادبیات سیاسی ایران کردند، تا ملک‌المتکلمین، صومراسرافیل، سید جمال‌الدین اسدآبادی، دهخدا، محمدعلی فروغی و صدها نام دیگر. نکته قابل ملاحظه اینکه بی‌گمان وضعیت معاصر ما علل ساختاری دارد که نتیجه شرایط ذهنی و عینی و مناسبات زیست ما و موقعیت‌های محیطی و منطقه‌ای و جهانی است، اما کنشگران نیز بخشی از این علل و بخشی از دستان هستند و از جمله کنشگران با نوع نگاه‌هایی که داشتند و شیوه‌هایی که در پیش می‌گرفتند و اعمال و فعالیت‌هایی که انجام می‌دادند، به نوبه خود در نحوه معاصر شدن ما ایفای نقش کردند. اینان عوامل مداخله‌کننده و تعدیل‌کننده و تسریع‌کننده و جهت‌دهنده و تسهیلگر هستند. در این میان، رویکرد انتقادی به ما می‌گوید که می‌توانیم به جای تقدیرگرایی ساختاری، قدری هم درباره خطاهای فاعل ایرانی کنجکاو شویم. به جای اینکه ایراد را در تقدیری تاریخی ببینیم، مشکل را در نحوه عمل اجتماعی بی‌جویی کنیم؛ یعنی قدری نگاه تجربی‌تر و پسین‌تر داشته باشیم. کنشگران ما، کنشگران ایرانی و فاعلان ایرانی خطاهایی داشتند؛ نه اینکه تقدیر ساختاری‌مان چنین بود. مسئله را از این زاویه بنگریم که نخبگان در ایران، مرکب خطاهای محاسباتی شدند. پس اگر خطاهایشان را تحلیل و درست محاسبه کنند، درست نتیجه می‌گیرند. فاعلان ایرانی خطاهایی در تفکر یا استراتژی یا تاکتیک یا روش و فوت و فن و سازوکارهای اجرایی از قبل از مشروطه و در مشروطه، تا نوسازی و سپس جنبش ملی نفت و نحوه مواجهه با مشکلات دولت، مدرنیزاسیون و سپس در انقلاب و اصلاحات و توسعه داشتند. بنابراین آنگاه که بخواهیم با کشودگی اندیشه، میدان تحلیل را کمی فراخ‌تر در نظر بگیریم، باید نیک بنگریم که در پی جویی علل وقوع بحران‌ها، چه وزنی می‌توانیم به خطاهای فردی، شناختی و تاکتیکی کنشگران در پدیدارشدن آنها بدهیم. چنانچه با چنین عینک تیزبینانه‌ای به سراغ بحران‌ها برویم، قطعاً می‌توانیم به علل و اسباب تیره‌روزی‌ها دقیق‌تر و علمی‌تر اشراف پیدا کنیم و از تکرار تلخ اشتباهات در زمانه خود و آینده پیشگیری کنیم.

اداره کل میراث لرستان در پاسداشت این ثبت جهانی و با همکاری شرکت پست مجموعه تمپر یادبودی منتشر کرد که تصاویری از کاوش‌های غار قمری در سال ۱۴۰۳، پناهگاه‌های صخره‌ای گیلوران و گرارجه، و بازسازی هنری از شکارگران پارینه‌سنگی جدید غار یافته را در شب مجله بخارا به مدیرمسئولی علی‌دهباشی با محوریت ثبت جهانی مکان‌های پیش از تاریخ دره خرم‌آباد سخنرانی متخصصان و دست‌اندرکاران پرونده ثبت برگزار شد

سونیاشیدرنگ

عضویت علمی دانشگاه شهید بهشتی

بیستم تیرماه، نخستین سالگرد دستاوردی بود که نگاه جهان به گذشته باستانی و کهن ایران را دگرگون کرده است. در جمعه بیستم تیرماه ۱۴۰۴ در چهل‌وهفتمین اجلاس کمیته میراث جهانی یونسکو به میزبانی پاریس، بیست‌ونهمین اثر جهانی ایران به ثبت رسید. در این روز مکان‌های پیش از تاریخ دره خرم‌آباد در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شد؛ بیست‌ونهمین اثر ایران و نخستین مکان‌های پارینه‌سنگی ایران در این فهرست میراث جهانی.

پس از گذشت یک سال، این ثبت جهانی همچنان در ایران و نیز در میان جامعه بین‌المللی باستان‌شناسی بازتاب دارد و جایگاه دره خرم‌آباد را در میان مهم‌ترین مجموعه‌های پیش از تاریخ جنوب غرب آسیا تثبیت کرده است. طی این مدت پژوهش‌های جدید، اقدامات حفاظتی و برنامه‌های گردشگری فرهنگی توسط میراث فرهنگی استان پیگیری شده است.

مجموعه ثبت‌شده شامل غارهای یافته، کُلْدَر، قَمَری، گیلوران و کُنجی، به همراه پناهگاه صخره‌ای گر ارجنه است. موقعیت این محوطه‌ها در دره کارستی و کم‌عرض خرم‌آباد نشان از وجود کربدوری بوم‌شناختی و اقلیمی در طول دوره‌های پارینه‌سنگی میانه تا دوره فراپارینه سنگی در این بخش از غرب زاگرس است. این دره به‌واسطه منابع و شرایط مساعد مثل چشمه‌های متعدد، پوشش درختی و وجود غارها و پناهگاه‌های طبیعی طی بیش از ۵۰ هزار سال محیطی مناسب برای زندگی شکارگر-گردآوران عصر سنگ فراهم کرده است که میراث ارزشمندی از خود به جای گذاشته‌اند. پرونده ثبت خرم‌آباد، بر بیش از نیم‌قرن پژوهش‌های پیشین استوار بود که در ادامه آنها و برای پاسخ به پرسش‌های ایکوموس (ICOMOS)، نهاد مشورتی یونسکو، پژوهش‌های جدیدی توسط دکتر سونیا شیدرنگ و دکتر فریدون بیگری در غار قمری انجام شد و هم‌زمان یک مجموعه باستان‌شناسی مهم از بررسی‌های دکتر جودیت برمن در دره خرم‌آباد که در موزه ملی ایران نگهداری می‌شد، پس از نیم‌قرن توسط دکتر عطا حسن‌پور، مدیر کل میراث لرستان و سامان مصطفی‌پور مورد بررسی و مطالعه دقیق

قرار گرفت. کاوش غار قمری که در اواخر سال ۱۴۰۳ و اوایل ۱۴۰۴ انجام شد به هدف مطالعه دقیق توالی فرهنگی پیش از تاریخ این محوطه آغاز شد. یافته‌های این کاوش فراتر از انتظار اولیه بود: کشف بقایای سکونت انسان‌های نئاندرتال که به خوبی حفظ شده بود، همراه با دست‌افزارهای سنگی و بقایای جانورانی که نشانه‌های مشخصی از قصابی و استفاده از آتش را بر خود داشتند. وجود زغال، شواهد مستقیمی ارائه داد که نئاندرتال‌ها در قمری بر آتش تسلط داشته‌اند، در حالی که لایه‌های بالایی، فعالیت‌های دامداری دوران مس سنگی را آشکار کرد که مدارکی روشن از سازگاری بشر در طول ده‌ها هزار سال در این مکان و دره خرم‌آباد است. این کاوش، توجه بین‌المللی قابل‌توجهی را به خود جلب کرد و در بسیاری از خبرگزاری های جهان از آسیا گرفته تا اروپا و آمریکا بازتاب یافت.

دره خرم‌آباد ارزش جهانی برجسته خود را عمدتاً از طریق معیار (iii) یونسکو کسب کرده است – یعنی گواهی استثنائی بر یک سنت یا تمدن فرهنگی. در جای جای کره زمین، معدود مکان‌هایی چنین سابقه روشنی از گذار از پارینه‌سنگی میانی به پارینه‌سنگی جدید را حفظ کرده‌اند؛ دوره‌ای که انسان‌های مدرن به زاگرس رسیدند و جایگزین نئاندرتال‌هایی شدند که هزاران سال در آنجا زندگی کرده بودند. لایه‌های سکونت‌ی پارینه‌سنگی میانه در غار کنجی، گویای حضور نئاندرتال‌هاست، در حالی که غار یافته، کامل‌ترین شواهد را از فرهنگ برادوستی، یکی از کهن‌ترین فرهنگ‌های پارینه‌سنگی جدید غرب آسیا را در خود جای داده است. در اینجا، باستان‌شناسان برخی از کهن‌ترین نشانه‌های استفاده از زیورالات و رنگ‌آمیزی را که مرتبط با تفکر نمادین بشر در ایران است، کشف کرده‌اند: آویزه‌هایی ساخته‌شده از دندان گوزن (مرال)، صدف‌های دریایی که از دوردست و از خلیج فارس آورده شده‌اند و آثار استفاده از آخرا (خاک سرخ). این یافته‌ها، همراه با صنعت پیشرفته ابزار سنگی، مدرک مشخصی از توانایی‌های شناختی و فناوریانه سازندگان آنها هستند.

نماد حفاظت و معرفی این میراث جهانی، موزه باستان‌شناسی لرستان در دل دژ تاریخی فلک‌الافلاک در خرم‌آباد است. این موزه، نمایشگر انشایی است که پایه‌های پرونده ثبت یونسکو را شکل دادند، به‌ویژه تالار پیش از تاریخ آن که دریچه‌ای به کشفیات غارها و پناهگاه‌های صخره‌ای دره خرم‌آباد و استان لرستان است. از بسیاری جهات، این موزه روایتگر و زبان گویای این مجموعه میراث جهانی است.

موزه در چهار بخش و به مساحت حدود ۲۴۴ متر مربع، بازدیدکنندگان را در سفری صدهزارساله راهنمایی می‌کند. این سفر با مروری بر پیش از تاریخ لرستان آغاز می‌شود – نقشه‌ای دقیق از محوطه‌های باستان‌شناسی به تفکیک دوره، نگاهی به ریخت‌شناسی و زمین‌شناختی دره و یک دیوراما که نمایشگر انسان نئاندرتالی در حال ساخت ابزار سنگی در کنار کودک‌ای است که به دستان اوخیره شده است. گالری پیش از تاریخ با مجموعه‌ای شامل ۱۸۵ نمونه دیرین‌جانورشناسی و باستان‌شناسی آغاز این سفر به گذشته کهن لرستان است. سنگواره‌های گیاه‌خواران اواخر میوسن از دره دیمه، با قدمتی بیش از هفت میلیون سال، در کنار ابزارهای سنگی پارینه‌سنگی میانه به قدمتی بالای صد هزار سال از هومیان و همچنین نمونه‌های غارهای قمری، کنجی و کلدر که به احتمال بسیار مرتبط به انسان نئاندرتال هستند. بخش پارینه‌سنگی جدید، سریپکان‌ها، خراشده‌ها و سوزن‌های استخوانی ظریفی از غار یافته را به نمایش می‌گذارد که

جدول ۵۳۶۷ طراح: بیژن کورانی

حل سودوکو ۴۳۶۲

۸	۴	۱	۵	۶	۳	۷	۲	۹
۹	۲	۵	۱	۸	۷	۴	۳	۶
۶	۳	۷	۹	۴	۲	۱	۸	۵
۵	۷	۳	۲	۱	۸	۹	۶	۴
۴	۱	۸	۶	۷	۹	۳	۵	۲
۲	۹	۶	۳	۵	۸	۴	۱	۷
۷	۵	۴	۸	۹	۶	۲	۱	۳
۱	۶	۲	۷	۳	۵	۹	۴	۸
۳	۸	۹	۴	۲	۱	۵	۶	۷

۳	۴	۵	۷	۱	۶	۹	۸
۱	۹	۶	۴	۳	۸	۵	۷
۸	۵	۷	۶	۳	۹	۲	۴
۷	۶	۵	۱	۸	۴	۳	۹
۴	۱	۹	۷	۲	۵	۸	۶
۲	۸	۳	۹	۵	۴	۷	۱
۵	۷	۳	۱	۶	۹	۲	۴
۶	۳	۴	۲	۹	۵	۱	۸
۹	۲	۱	۸	۴	۷	۳	۶

حل جدول ۵۳۶۶

۱۵	۱۲	۱۳	۱۱	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱
۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷
۴۸	۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳
۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹
۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵
۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱

بیش از ۶۰ هزار سال تداوم حضور انسان در دره خرم‌آباد لرستان

روایت می‌کند. این موزه هم فضایی برای نمایش میراث منطقه‌ای و هم گویای آن است که گذشته لرستان بخش مهمی از میراث فرهنگی جمعی بشریت است.

اداره کل میراث لرستان در پاسداشت این ثبت جهانی و با همکاری شرکت پست مجموعه تمپر یادبودی منتشر کرد که تصاویری از کاوش‌های غار قمری در سال ۱۴۰۳، پناهگاه‌های صخره‌ای گیلوران و گرارجه و بازسازی مکان‌های پیش از تاریخ دره خرم‌آباد در موزه ملی ایران را در شب مجله بخارا به مدیرمسئولی علی‌دهباشی با محوریت ثبت جهانی میراث جهانی یونسکو، مدیرمسئولی علی‌دهباشی با محوریت ثبت جهانی مکان‌های پیش از تاریخ دره خرم‌آباد در موزه ملی ایران را در پیش از تاریخ دره خرم‌آباد هم‌زمان با هفته گردشگری از دیگر برنامه‌های مرتبط با این رویداد بود.

اما این میراث جهانی در طول یک سال گذشته دچار آسیب‌هایی شد که در نتیجه حملات هوایی آمریکا و اسرائیل به خرم‌آباد در اسفند سال گذشته، خسارت قابل‌توجهی به مجموعه قلعه فلک‌الافلاک وارد کرد. اصابت حدود ۱۵ موشک به این مجموعه که موزه باستان‌شناسی هم در آن جای گرفته باعث آسیب به ویرین‌ها، درها و پنجره‌های قلعه و ایجاد ترک‌های عمیق سازه‌ای شد. متأسفانه ساختمان اداری اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در کنار قلعه کاملاً تخریب شد و دیگر بناهای واقع در حاشیه جنوبی مجموعه به تلی از آوار تبدیل شدند.

این حمله، افزون بر تهدیدی مستقیم برای مجموعه‌های باستان‌شناسی بی‌نظیر، یکپارچگی این اثر میراث جهانی را نیز در معرض خطر قرار داد. میراث فرهنگی به تمامی بشریت تعلق دارد؛ ازاین‌رو، حفاظت از آن در خلال درگیری‌های مسلحانه، براساس حقوق بین‌الملل، تعهدی قانونی به‌شمار می‌رود که در کنوانسیون لاهه (۱۹۵۴) و کنوانسیون‌های دیگر یونسکو تصریح شده است.

اکنون که دره خرم‌آباد وارد دومین سال حضور خود در فهرست میراث جهانی می‌شود، حفاظت از این چشم‌انداز شگفت‌انگیز مسئولیتی مهم برای همگی ما و جامعه جهانی است.

			۸	۶	۳		
			۳	۹			
			۵				
				۴			
			۸				
			۶				
				۲			
			۵				
				۷			
				۹			
				۴			
				۱			

				۹	۳		
				۲	۸		
				۱			
				۴			
				۹			
				۵			
				۶			
				۱			
				۳			
				۷			
				۸			
				۱			
				۶			
				۳			
				۹			
				۲			
				۴			
				۵			
				۳			
				۸			
				۲			

سودوکو سخت ۴۳۶۳

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۴۳۶۳

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عدد‌های بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.